

Azərbaycanın əldə etdiyi uğurların, nailiyyətlərin bünövrəsində, təbii ki, ciddi iqtisadi irəliləyiş və onun nəticəsi olan güclü iqtisadiyyat durur. Bu iqtisadi inkişafın həlledici məqamlarından biri ölkəmizin həyata keçirdiyi uğurlu enerji siyasətidir. Məhz bu uğurlu enerji siyasətinin təməli Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Gələcəyə hesablanmış bu uğurlu neft strategiyasının da tənəhsə şübhəsiz ki, "Əsrin müqaviləsi"dir.

Xəzər hövzəsinin dünyanın ən nəhəng neft və qaz sonayesi mərkəzlərindən biri kimi yenidən yüksəlişi 1994-cü ildə, yəni Azərbaycan öz müstəqilliyini yenidən bərpa etdikdən cəmi üç il sonra, bir mühüm geoiqtisadi və strateji əhəmiyyətə qəbul edilən müqavilənin imzalanması ilə başlamışdır. Bu, ölkənin Xəzərdəki nəhəng neft və qaz ehtiyatlarının işlənməsinə investisiya qoymağa dövlət edilmiş iri xarici neft şirkətləri ilə Azərbaycanı bağladığı ilk saziş idi. "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) yataqlarının birgə işlənməsi üçün imzalanmış həmin müqaviləyə sonradan Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev "Əsrin müqaviləsi" adını verdi. Bu müqavilənin həm Azərbaycan, həm də dünya üçün əhəmiyyətini bundan daha yaxşı ifadə etmək mümkün deyildi. Bu adla həm də Azərbaycanın yeni müstəqillik tarixinin və neft-qaz sonayesinin dirçəlişi üçün uzun yolun başladığını ifadə olunurdu.

"Əsrin müqaviləsi" ilə Azərbaycanın neft-qaz tarixinin və enerji siyasətinin yeni mərhələsinə əsas qoyuldu və sonrakı illərdə müxtəlif yataqlar üzrə yeni beynəlxalq sazişlərin imzalanması üçün yol açıldı.

"Əsrin müqaviləsi" ölkəmizin neft-qaz sektoruna müasir standartların gətirilməsi, uğurlu praktikaların tətbiqi, yeni nəsil neft-qaz mütəxəssislərinin formalaşması və beləliklə, Azərbaycanın dünyanın müasir enerji mərkəzlərindən birinə çevrilməsinə səbəb oldu.

"Əsrin müqaviləsi" bütövlükdə Azərbaycanın beynəlxalq birliyi inteqrasiyası və müasir dövrdə dünya dövlətləri sırasında öz layiqli yerini tutmasında mühüm rol oynadı. Bu, ölkəmizin ilk müstəqil enerji müqaviləsi idi və Azərbaycanın onun sayəsində yenidən dünyanın əsas enerji təchizatçılarında birinə çevriləcəyinə inanaqlı onu imzalamaşdı. Amma imzalanmış müqavilənin nəticəsi gözlənilməyən dərəcədə müsbət oldu. Bu müqavilə Azərbaycanın enerji strategiyasının əsasını qoydu və ölkənin ən yeni tarixində bir dönüş nöqtəsinə çevrildi.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

Bu müqavilə həmin dövrdə xeyli riskli hesab edilən bir şəraitdə bir kimi beynəlxalq neft şirkətlərinin neft və qaz ehtiyatlarının işlənməsi üçün əhəmiyyətli rol oynadı. Bu müqavilənin əhəmiyyətini dünya enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

"Əsrin müqaviləsi"nin taleyini sonradan digərlərinin də uğurla gədə biləcəyi bir yol açmaq yəməli idi. Azərbaycan bütün keçmiş Sovet İttifaqı respublikaları arasında regiondakı qonşuları ilə yaxşı münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, öz enerji sektorunda geniş beynəlxalq iştirakı təmin edən ilk ölkə oldu.

Heydər Əliyev və "Əsrin müqaviləsi"

bp şirkətinin 1995-2007-ci illərdə baş icraçı direktoru olmuş və şirkət adından "Əsrin müqaviləsi"ni imzalayan Lord Con Braun (John Browne) təqəddir çıxıqdan sonra yazdığı "Biznesdən daha artıq" ("Beyond Business") kitabında həmin qorun necə qarşıladığını belə xatırlayır: "Müqaviləyə ləğv edənə o, cəmi beş gün idi ki hakimiyyətə gəlmişdi. Hər bir neft şirkəti indi artıq yeni bir anlaşma üçün müzakirələr aparır. Azərbaycan investisiya qoyuluşu ilə bağlı risklər aydın şəkildə məlum idi. Lakin uğurlu olduqda, onun gətirəcəyi qazancın miqyası da danılmaz idi ki, bu da məni bu istiqamətdə daha məqsədyönlü olmağa sövq edirdi".

Təbii ki, SSRİ-nin yüksək siyasi rəhbərliyindən təmsil olunmuş və sonradan müstəqil Azərbaycana rəhbərlik edən bir siyasi liderin belə qərarı xarici sərmayəçilərin arasında müəyyən narahatlıq və hətta şübhələr də yaratmışdı. Ancaq çox keçmədi ki, bütün bu narahatlıqların əsassız olduğunu həmin üçün aydınlaşdı.

Dənizçilər prosesində Ümummilli Lider Heydər Əliyevə ilk təməllərindən sonra Lord Con Braun ilkin ehtimaların doğru olmadığını qənaətə gəlir: "Əliyev Moskva qərarına gəlmişdi. Nəfi iş böyük bir rəqabət idi".

Daniel Yergin isə ilkin narahatlıqların əsassız olduğunu və Ümummilli Liderin müstəqil siyasət yürütdüyünü belə xarakterizə edir: "O həm də rusları və Moskva mentalitetini həmdən yaxşı tanıyırdı və ruslarla necə davranacağını və öz yolu ilə nə qədər təhlükəsiz irəliləyə biləcəyini aydın başa düşürdü".

Həmin ana qədar, əslində, "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqların üzrə üç ayrı müqavilə güclü təməl yaratmaq kəifəyolənməyib, həm də yerli biznesin inkişafına tokən verəcəkdı. Bu günün zirvəsindən geriye baxdıqda görürük ki, "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması və uğurlu icrasını, eləcə də enerji layihələrinin müvəffəqiyyətlə reallaşmasına imkan verən möhkəm təməllərin kökündə Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən bir sıra ardıcıl strateji qərarların zamanında verilməsi durur.

1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ilk növbədə verdiyi qərarlardan biri məhz o dövrdə qədar xarici neft şirkətləri ilə aparılmış danışıqların ləğv edilməsi oldu. Bundan sonra enerji müqavilələri ötrafında danışıqlara yenidən baxıldı. Yenidən xarici şirkətlər dövlət olundu və danışıqlar bərpa olundu.

Bu qərarın əhəmiyyətini və ölkənin gələcək inkişafını şərtləndirəcək bir müqavilənin hazırlanması üçün vacibliyini həmin dövrdə baş verən prosesləri işıqlandıran müəlliflərin əksəriyyəti etiraf edir.

Neft və qaz sonayesi tarixi ilə bağlı bütün dövrlərin bəstələri "Qənimət" (The PRIZE) müəllifi Daniel Yergin "Enerji axışında: Enerji, təhlükəsizlik və müasir dünya nizamı" (The QUEST: Energy, Security, and the Remaking of the Modern World) kitabında o dövrdə belə təsvir edir: "Bakıda siyasi mübarizənin daha da kəskinləşdiyi bir vaxtda və ölkə vətəndaş müharibəsi astanasında olanda o, paytaxta qayıdı və 1993-cü ildə baş verən işyan çəhdirlərini prezident səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı. Yetmiş yaşında Əliyev yenidən hakimiyyətə gəldi. O, özi ilə sabitlik gətirdi. O, işə böyük mahirətə də gətirdi".

müxtəlif sualları var idi. Bu sahə ilə bağlı hələ də həll olunmamış problemlər mövcud idi. Məhz ciddi siyasi iradəsi olan rəhbərlik və gələcəyə hesablanmış siyasət nəticəsində həmin müqavilələr imzalandı və Xəzər hütquci statusu ilə bağlı bir sıra qeyri-müəyyənliliklərə baxmayaraq, xarici şirkətləri Azərbaycana dövlət etmək və ölkəmizə irihəcmli investisiya yatırmağa sövq etmək mümkün oldu. Onu da qeyd edək ki, postsovet ölkələri içərisində xarici neft şirkətləri ilə beynəlxalq müqavilə imzalayan ilk dövlət məhz Azərbaycan olmuşdur. Bu baxımdan "Əsrin müqaviləsi" postsovet ölkələrinin xarici neft şirkətləri ilə imzaladığı ilk beynəlxalq sazişdir.

Təbii ki, o illərdə ölkədə və regionda baş verən siyasi prosesləri nəzərə almaqla ölkəyə böyük investisiya investisiyası calb etmək üçün xarici neft-qaz şirkətlərinin müəyyən təminatlar vermək lazım idi. Bu istiqamətdə Azərbaycan həmin dövrdə üçü innovativ hesab oluna biləcək bir yanaşma təbiiq etdi. Xarici neft-qaz şirkətləri ilə imzalanan hasilatın pay bölgüsü haqqında saziş - "Əsrin müqaviləsi" Azərbaycan parlamentində ratifikasiya olundu və həmin sazişə qərar qüvvəsi verildi. Qeyd etmək lazımdır ki, sazişə yer alan müddəaların konstitusiyaya istisna olmaqla Azərbaycan qanunvericiliyinin hər hansı digər müddəası ilə ziddiyyət təşkil etmədi təqdirdə, sazişin müddəalarına üstünlük hüququ verildi. Bu, kifayət qədər yeni və innovativ hütquci yanaşma idi. Məhz bu cür təminatları isə həmin beynəlxalq şirkətlərin irihəcmli investisiyalarını ölkəmizə gətirmək mümkün oldu.

Eyni zamanda sazişin müddəalarına görə, "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarından neftlə birgə hasil edilən sət qazi tonnasını Azərbaycanla verildi. Müqaviləyə üçü deyək ki, hazırda "Şahdəniz" yatağı üzrə toplam qaz hasilatımız təxminən 200 milyard kubmetrdır. "Əsrin müqaviləsi" üzrə bu günə qədər dövlətə tonnasız verilən sət qazın qatın nisət 50 tonna 55 milyard kubmetrdır. Başqa sözlə, "Əsrin müqaviləsi"ndən dövlətə tonnasız olaraq "Şahdəniz" yatağının ümumi qaz hasilatının 27,5 faizi qədər qaz həcmli təhvil verilib. Bu qədər sət qazi məhz "Əsrin müqaviləsi"ndə yer almış həmin müddəa əsasında Azərbaycan dövlətinə təhvil verilməmişdir. Bütün bunlar zamanında atılmış, həmçinin gələcəyə hesablanmış, uzadıqorun və strateji bir addımdır. Hazırda "Əsrin müqaviləsi" üzrə toplam 4 milyard bareldən artıq neft hasil edilmiş və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduna bu illər ərzində (1 iyul 2023-cü il tarixinə) 169,4 milyard ABŞ dolları həcmində vəsait daxil olmuşdur. Bu rəqəmlərin, mənfəət nəfəndən əldə olunan gəlirlərin, mənfəət nəfəndən əldə edilən irihəcmli Azərbaycan iqtisadiyyatı, sosial inkişafı, hərbi sonaye kompleksini, təhsilini, ümumiyyətlə, hər bir sahə üçün nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu deməyə ehtiyac yoxdur.

Məlumdur ki, "Əsrin müqaviləsi" imzalandıqdan sonra əsas hədəflərdən və eyni zamanda çətinliklərdən biri də məhz neft ehtiyatlarımızın dünya bazarlarına çıxarılması idi. Azərbaycan dünya okeanlarına birbaşa çıxışı olmayan bir ölkədir. Bununla yanaşı, müqavilə imzalanana qədər Xəzər hövzəsinə dünya bazarları ilə əlaqələndirən hər hansı boru kəmərləri sərbəksi də mövcud deyildi.

Təbii ki, heç bir xarici dövlət və ya şirkət Azərbaycanı neftini birbaşa Azərbaycanda almaq niyyətində deyildi. Heç bu gün də belə bir praktikə mövcud deyil. Bu səbəbdən Azərbaycan neftini və qazını dünya bazarına ixrac etmək üçün, neft-

qaz ehtiyatlarının monetizasiyası üçün bir ixrac mərhələsini ətrafında fikirləşməli idik. Həmin dövrdə ilkin ixrac mərhələsi qədarında dillema var idi: Şimal ixrac mərhələsi - Bakı-Novorossiysk kəməri, yaxud Qərbi ixrac mərhələsi - Bakı-Supsa kəməri.

Uzun müzakirələrdən sonra Azərbaycan hökuməti çox mühüm bir qərar qəbul edərək ixrac istiqamətlərindən birini deyil, əksinə, hər iki istiqamət seçdi. Məqsəd heç kimi qeyd etməyərək öz siyasətini ardıcıl şəkildə həyata keçirmək idi.

İlk olaraq Bakı-Novorossiysk kəməri ilə Azərbaycan neftinin Qara dənizə ixracı həyata keçirildi. Daha sonra Bakı-Supsa boru kəmərinin istifadəyə başlanıldı. Bir müddət sonra Şimali Qafqazda baş verən proseslər və hərbi əməliyyatların nəticəsində Bakı-Novorossiysk mərhələsi ilə neftin ixrac edilməsi artıq mümkün deyildi. Həmin dövrdə Qərbi ixrac mərhələsi də saxladığımız gərə, alternativ olaraq Bakı-Supsa kəməri ilə neft ehtiyatlarımızı dünya bazarlarına çıxara bildik. Bu baxımdan ilkin neftin ixracı üçün qərar qəbul və ya Şimal mərhələsi deyil, hər ikisini seçməyimiz bizi həmin mərhələdə ciddi alternativ istisna verdi. Nəticədə Azərbaycan neftinin ixracını asanlıqla şəkildə davam etdirmək mümkün oldu.

Bundan sonra növbəti vacib qərar irihəcmli hasilata başlandıqdan sonra əsas ixrac boru kəmərinin inşası idi. Çünki neft Bakı-Supsa, nə də Bakı-Novorossiysk boru kəmərləri növbəti mərhələlərdə, təhəmmül hasilata başlandıqdan sonra əsas ixrac boru kəmərinin inşası idi. Çünki neft Bakı-Supsa, nə də Bakı-Novorossiysk boru kəmərləri növbəti mərhələlərdə, təhəmmül hasilata başlandıqdan sonra əsas ixrac boru kəmərinin inşası idi.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

nəhəng "Şahdəniz" qaz-kondensat yatağının işlənməsi layihəsinin uğurla həyata keçirilməsinə investitorlarda inam yaratdı ki, bunun nəticəsində Xəzərin tarixində ilk dəfə olaraq Azərbaycan qazı Gürcüstan, Türkiyə, Yunanistan, Albaniya özlərindən keçərək İtaliyaya qədər uzanan nəhəng qaz dəyər zənciri vasitəsilə birbaşa Avropa bazarlarına nəql edildi;

dünya soviyyəli istehsal, təlim və təhsil obyektlərinin yaradılmasına imkan verdi və ümumilikdə, ölkədə peşə və bacarıq bazasını gücləndirdi;

rəqəbtəqabiliyyəti yerli təchizat zəncirinin formalaşmasını stimullaşdırdı;

yüksək təhsilli yerli mühəndislər və dünya soviyyəli digər peşəkar kadrların yetişməsinə imkan yaratdı;

yerli tikinti sektorunda on minlərlə iş yerini yaratdı;

bacarıqların inkişafı, infrastruktur, təhsil və gəlirlili biznes imkanları yaratmaqla yüzlərlə kənd icmasıının davamlı inkişafına dəstək verdi.

İldə edilmiş uğurların miqyası olduqca böyükdür. Bütün bunların əsasında bütün tərəflərin əvvəldən sazişin tələblərinə və standartlarına tam uyğun şəkildə işləməyə öhdəliyi və onların bu qlobal layihələrin gerçəkləşməsinə və imzalandıqdan sonra ölkənin qanunu kimi qüvvəyə minmiş hasilatın pay bölgüsü sazişlərinin həyata keçirilməsinə verdiyi töhfələr durur.

Şübhəsiz ki, bütün bu nailiyyətlərin əsasında cənab Prezident İlham Əliyevin və Azərbaycan hökumətinin böyük dəstəyi və fəaliyyəti durur. Bunlar dövlət başçısının neft-qaz sahəsində yürütdüyü müdrik və uzadıqorun siyasətinin və Azərbaycan xalqının dəyisikliklərə, transformasiyaya, o cümlədən inkişafı mənəviyyətlə qoşulmaq niyyətinin bəhrəsidir.

Etiraf etmək lazımdır ki, xarici və yerli biznes üçün sağlam və olverişli mühit yaratmaq məqsədilə hökumətin həyata keçirdiyi islahatlar və atdığı digər mühüm addımlar olmadan bunların heç birinə nail olmaq mümkün olmazdı. Həmçinin hökumət, müvafiq nazirliklər, SOCAR, xarici neft şirkətləri və onların podratları arasında sıx əməkdaşlıq da əhəmiyyətli böyük olmuşdur. Nəticədə bu illər ərzində Azərbaycan dünyanın aparıcı neft və qaz hasil edən ölkələrindən biri kimi dinamik inkişaf yolunda.

Bununla yanaşı, sonayenin genişlənməsi ölkəni regional mərkəzə çevirdi, bununla da əlaqədar bizneslərin formalaşması, həmçinin iş yerlərinin açılması, tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması, dünya bazarları ilə əlaqələrin genişləndirilməsi, müasir texnologiyaların, o cümlədən dünya təcrübəsinin öyrənilməsi, əhəmiyyətli gəlirlər gətirən irimiqyaslı neft və qaz layihələri üçün dinamik xidmət sektorunun inkişafı baxımından artıq imkanlar yaratdı.

Bütün bunlarla ölkəyə imkan verdi ki, davamlı olaraq iqtisadiyyatın şaxələnməsinə xüsusi diqqət qəyirsin. Neftdən əldə edilən irihəcmli gəlirlər qeyri-neft sektorunun inkişafına yönəldilmiş, beləliklə də, qeyri-neft sektorunun ölkənin sürətli iqtisadi artımının dayanıqlığını təmin edəcək səviyyəyə inkişaf etdirilməsi istiqamətində böyük işlər görülmüşdür.

Bu gün "Azəri-Çıraq-Günəşli" layihəsi üzrə Xəzərdə fəaliyyət göstərən 7 platformada, eləcə də Səngəçal terminalında dünyanın ən son texnologiyalı nailiyyətləri mövcuddur. Həmçinin dünyada neft-qaz sahəsində mövcud olan ən son texnologiyalardan bu gün ölkəmizdə, Xəzər hövzəsində istifadə edilir.

Bununla yanaşı, "Əsrin müqaviləsi"nin əhəmiyyətli məqamlarından biri də həmin texnologiyaların, təcrübələrin ölkəmizə gətirilməsi ilə yanaşı, milli kad potensialının genişləndirilməsidir. "Azəri Mərkəzi Şorqi" (ACE) platformasında Azərbaycanda ilk dəfə (eləcə də bənzər təcrübəsində ilk dəfə olaraq) təbiiq olunan bir texnologiyadan istifadə edilmişdir. Bu platforma məsələfədən, Səngəçal terminalından idarə olunacaq. Nəticədə donizdə hasilat sürətidən asılı olmayan fasiləsiz davam edə biləcək. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu, dünyanın çox az ölkəsində mövcud olan texnologiyadır və həmin texnologiyaların ölkəmizə gətirilməsi, idarə edilməsi Azərbaycan mühəndislərinin tərəfindən həyata keçirildi. Bu müasir platformanın bütövlükdə Azərbaycanda inşa edilməsi ölkənin iqtisadiyyatına böyük töhfə vermişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qlobal xarakterli digər ixrac siyasi siyasət Azərbaycanın dünyanın həm siyasi, həm də enerji xərxisində öz layiqli yerini tutması, həmçinin ölkəmizin enerji siyasətinin obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təmin etmişdir.

Baxiayar ASLANBƏYLİ, bp-nin Xəzər regionu üzrə vitse-prezidenti

